

Kahramanmaraş Sütçü İmam University Journal of Engineering Sciences

Geliş Tarihi : 10.05.2019
Kabul Tarihi : 05.08.2019

Received Date : 10.05.2019
Accepted Date : 05.08.2019

ÇOCUK OYUN ALANLARINDA GÜVENLİK: HATAY ANTAKYA ÖRNEĞİ

SECURITY IN CHILDREN'S PLAYGROUNDS: HATAY ANTAKYA CITY EXAMPLE

Şule KISAKÜREK¹, Merve Birhan YILMAZ²

¹ Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Kahramanmaraş, Türkiye

² Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, Türkiye

*Sorumlu Yazar / Corresponding Author: Şule KISAKÜREK, skazanci@ksu.edu.tr

ÖZET

Oyun, çocuk gelişiminin en önemli parçasıdır. Çocuk oyun alanları, çocuğun fiziksel, ruhsal ve sosyal gelişimini sağlamasının yanı sıra gelişimini sağlıklı ve güvenli bir çevrede tamamlayabilmeleri açısından da önemlidir. Her birey gibi çocuklarında sağlıklı ve güvenli bir çevrede oynamaları anayasal bir haktır. Ancak çocuk oyun alanlarında son yıllarda ölümle de sonuçlanabilen çok ciddi kaza ve yaralanmalar bu haktan yararlanmada sıkıntılar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada; Antakya mahalle parkları örneğinde çocuk oyun alanlarının güvenlik kriteri açısından analiz etmek amaçlanmıştır. Bu amaçla National Program for Playgrounds Safety (Ulusal Çocuk Oyun Güvenliği Programı) (NPPS)'nda yer alan denetleme, gözetim, yaşa uygunluk, düşme yüzeyi, aletlerin bakımı gibi kriterler geliştirilerek parklardaki oyun alanlarını değerlendirmek üzere analiz formu oluşturulmuştur. Analiz formu arazi çalışmaları ile doldurulmuş, gözlemlerle desteklenmiştir. Araştırma sonucunda Antakya mahalle parklarında denetim ve gözetleme için yetersiz donatılar, yaş grupları dikkate alınmayan tasarımlar, yanlış zemin materyali seçimi ve alet bakımlarının yetersiz olması ve yola yakınlık gibi güvenlik kriterlerini olumsuz etkileyen birçok sorun tespit edilmiş ve bu sorunlara öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk oyun alanları, güvenlik, Antakya, NPPS.

ABSTRACT

The game is the most important part of the child's development. Children play grounds are as that provide physical mental social development. Children play grounds are important to complete the in development in a healthy and safe environment. It is a constitutional right forever child to play in a healthy and safe environment. However, in the last years, serious accidents and injuries that can result in death in children's playgrounds have made the safety criteria on important. From this point, it is aimed to analyze the safety criterion of children play grounds in the case of Antakya parks. For this purpose NPPS criteria have been developed and an analysis form has been developed to evaluate playgrounds in parks. The analysis form was supported by observations filled with land studies. As a result of the research, many problems that have negative effects on safety criteria such as insufficient equipment for supervision and surveillance, designs that are not taken into consideration for age groups, false selection of ground materials and inadequate tool maintenance and proximity to the road were identified and were developed suggestions for these problems.

Keywords: Playgrounds, safety, Antakya, NPPS

GİRİŞ

Bireylerin kişilik ve zihinsel yeteneklerinin gelişimi, çocukluk dönemlerinde oluşmaktadır. Bu gelişimin gerçekleştiği en önemli alan çocuk oyun alanlarıdır (Bal 2005, Ünal 2009). Çocuk oyun alanları, çocukların fiziksel ve psikolojik gelişimlerine katkı sağlayan, sosyalleştikleri önemli mekânlardır (Yücel, 2005).

Hızlı kentleşme sonucu yapılaşmanın artması, yeşil alanların azalması ile çocukların oynayacakları güvenli alanlar azalmaktadır. Bu durum çocuk oyun alanlarını daha da önemli hale getirmektedir. Toplumların geleceği olan çocukların sağlıklı gelişimleri, yaşadığı fiziksel çevrenin gereksinimlerini karşılaması, istek ve arzularına cevap

vermesi, oyun oynamalarına olanak sağlaması ve güvenli yerler haline getirilmesi oldukça önemlidir (Tandoğan, 2016).

Çocuk oyun alanlarının güvenliği için yer seçimi ve yaş gruplarına göre tasarım önemli bir unsurdur. Oyun alanlarının yaş gruplarına göre ayrılması ya da güvenlik önlemlerinin küçük yaş grupları dikkate alınarak yapılması önemlidir (Aksoy, 2011; Aksoy ve Akpınar, 2011; Kuşuluoğlu, 2013).

Çocuk oyun alanlarının güvenliğinin sağlanmasında oyun elemanları ve yardımcı öğelerin düzeni ile zemin döşemesi oldukça önemlidir (Hendricks, 2011). Oyun alanı tasarımında arazinin eğimi, drenajı, güneş ışığı alması, altyapısı ve ulaşım durumu, bitki örtüsü ve çitler gibi birtakım güvenlik kriterleri göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun yanı sıra aydınlatma, malzeme seçimi, oyun elemanı seçimi, çevre güvenliği, malzeme bakımı vd. güvenlik kriterlerini oluşturmaktadır. Alanda yapılacak olan her türlü planlama bu hususlar dikkate alınarak yapılmalıdır. (Kuşuluoğlu, 2013).

Oyun alanlarında kaza ve yaralanmalara, güvenlik kriterleri dikkate alınmadığı durumlarda sıkça rastlanmaktadır. Uygun olmayan malzeme kullanımı ve yanlış yerleşim düzeni gibi durumlar kaza riskini artırarak çocukların sağlığını tehlikeye atmaktadır.

Türkiye nüfusunun %29'unu çocuk nüfus oluşturmaktadır. 2014 yılı çocuk ölüm nedenleri arasında dışsal yaralanma ve zehirlenme nedeniyle 1-4 yaş grubunda 687, 5-14 yaş grubunda 975, 15-17 yaş grubunda 705 çocuk ölümü gerçekleşmiştir. 2015 yılında ise 4 yaş grubunda 481, 5-14 yaş grubunda 849, 5-17 yaş grubunda 579 çocuk ölümü olmuştur. 2014 yılında meydana gelen trafik kazalarında 51 bin 850 çocuk yaralanırken, 391 çocuk yaşamını yitirmiştir. Kazalarda yaşamını yitiren çocukların %46,3'ünü 0-9 yaş grubu, %24,8'ini 10-14 yaş grubu ve %28,9'unu 15-17 yaş grubu çocuklar oluşturmaktadır (TÜİK, 2016).

Geleceğin güvencesi olan çocuklarımızın sağlıklı bireyler olarak yetişmeleri için dış mekânlarda ve güvenli ortamlarda oyun oynamaları oldukça önemlidir. Çocuk psikologlarına göre kapalı alanlarda oyun oynamak çocukların fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişmelerini olumsuz etkilemektedir. Çocukları Şiddetten Koruma Ulusal Birliği (The National Society for the Prevention of Cruelty to Children - NSPCC) hem kamu hem de oyun alanı endüstrisi için araştırma ve güvenlik eğitimine katkı sağlayarak yerel yönetimlere çocuklar için güvenli tasarlanmış oyun alanları oluşturma tavsiyesinde bulunmaktadır (Simonon, 2000).

Ulusal Çocuk Oyun Güvenliği Programı (NPPS), ülke çapındaki toplulukların oyun güvenliğini çevreleyen kritik konuları incelemek amacıyla 1995 yılının Ekim ayında oluşturulmuştur. S.A.F.E. NPPS tarafından yaratılan bir kısaltmadır. Kısaltmada **S harfi** denetimi temsil etmektedir. Oyun alanında çocuklar oynarken her zaman yetişkinler tarafından denetlenmelidir. Oyun alanı ile ilgilenen kişiler eğitilmeli, destek sağlamalı ve acil durumlarda ne yapması gerektiğini bilmelidir. Kısaltmada **A harfi** yaşa uygun tasarımı temsil etmektedir. ABD Tüketici Ürün Güvenliği Komisyonu (CPSC) ve ASTM International (ASTM), oyun alanı ekipmanlarının, 6-23 ay (yeni yürümeye başlayan çocuk, 2-5 yaş (okul öncesi), 5-12 yaş (ilkokul) ayırmıştır. NPPS yaş gruplarını, daha detaylı bir şekilde okul öncesi için 2-3 ve 4-5 yaş grubuna, okul çağı için ise 5-6,7-10 ve 11-12 yaş gruplarına ayırmayı teşvik etmektedir. Engelli Amerikalılar Yasası (ADA), engelli çocukların oyun alanının ekipmanlarına ve ekipmanlarından bazılarını gidebilmelerini ve bazı ekipmanlarda oynayabileceklerini belirten standartlara da sahiptir. Kısaltmada **F harfi** zemin yüzey kaplamayı ifade etmektedir. Çocuk oyun alanlarında zemin kaplamaları güvenlik açısından önemli bir yer tutmaktadır. Çocukların kullanması ve kazalarda yaralanmaması için uygun yüzeyler, kum, bezelye çakıl, ağaç ürünleri kauçuk ürünler gibi gevşek dolgu malzemeleridir. Kauçuk karolar, paspaslar ve benzer malzemeler ABD Tüketici Ürün Güvenliği Komisyonu ve ASTM F1292 standardının önerilerini karşıladıklarında kabul edilebilir. Oyun alanlarının düşme yüzeyleri de bu kılavuz ve standartlara uygun olmalıdır. Asfalt, çamur, beton ve çim, oyun alanı ekipmanı altında ve çevresinde kabul edilebilir yüzeyler değildir. Kısaltmada **E harfi**, ekipman bakımını temsil etmektedir. Rutin bakım, üreticinin önerilerine ve CPSC yönergelerine göre yapılmalıdır. Çocuk oyun alanlarının ve bu alanlarda kullanılan her türlü araç ve gerecin seçiminde çocuk dikkate alınarak, onun sağlığını ve yaşamını tehdit edecek düzenlemelerden kaçınılmalıdır (Anonim 2019).

Avrupa Birliği ülkeleri oyun alanlarında çocukların güvenliğini sağlamak amacı ile ön şart olarak, kullanılan oyun ekipmanlarının tasarımları, oturdukları yüzeylerin, malzemelerinin, yerleşimlerinin ve bakımlarının Avrupa Standartlar Birliği CEN tarafından hazırlanan EN 1176 standartlarına uygun olarak yapılmasını koymuştur.

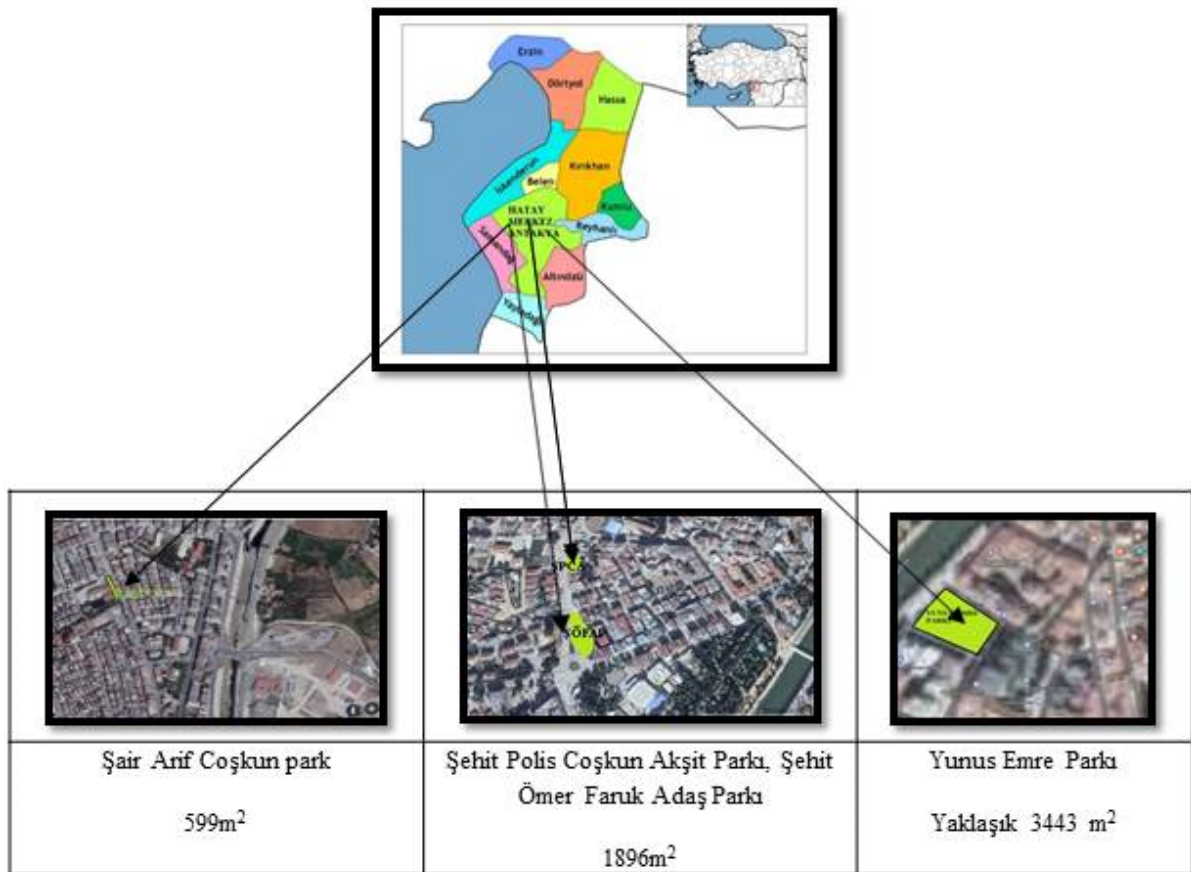
Türkiye'deki çocuk oyun alanlarının standart uygulaması Avrupa'daki standardın Türkiye'ye uyarlanması ile gerçekleşmiştir. Uluslararası yasalar ile güvence altına alınan çocukların oyun oynama hakları Türkiye tarafından da kabul edilmiştir. 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun onayladığı Çocuk Hakları Sözleşmesi, Türkiye'de 22184 sayılı Resmî Gazetede yayınlanarak 1995 yılında yürürlüğe girmiştir. Bu Sözleşme'nin 31. maddesinin birinci fıkrasında; "Taraflar devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence etkinliklerinde bulunma, kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar." ifadesi yer almaktadır. Kabul edilen yasa ve uluslararası taahhütlere göre oyun, çocuklar için temel bir haktır. Başta aileler olmak üzere, yerel yönetimler ve diğer yetkililer, çocukların bu haklarını özgürce kullanabilmeleri için gerekli ortam ve düzenlemeleri yapmakla yükümlüdür (Duman ve Koçak 2013).

Bu çalışmada Antakya kent parkları örneğinde güvenlik kriterlerine uygunluğun belirlenmesi amaçlanmıştır. Güvenlik kriterinin çocuk oyun alanlarında önemli bir planlama ve tasarım ilkesi olduğunu vurgulamak çalışmanın amaçları arasındadır.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Araştırmanın ana materyalini Hatay/Antakya İlçesi sınırları içerisinde yer alan dört adet mahalle parkı örneklemini oluşturmaktadır (Şekil 1). Kent parklarının belirlenmesinde çocuk oyun alanlarının kullanım çeşitliliği, ulaşım kolaylığı, alan büyüklüğü gibi kriterler dikkate alınmıştır. Araştırma alanı olarak seçilen parklar; Şair Arif Coşkun Parkı (ŞACP), Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı (ŞPCAP), Şehit Ömer Faruk Adaş Parkı (ŞÖFAP) ve Yunus Emre Parkı (YEP)dir.

Şekil 1. Araştırma Alanı Konumu

Çalışmanın yürütülmesinde analiz formları ile yerinde yapılan inceleme ve gözlemler, fotoğraflar, haritalar, bilgisayar donanım ve programları (Office 2010, Adobe Photoshop) yardımcı materyal olarak kullanılmıştır.

Yöntem

Antakya kentinde yer alan çocuk oyun alanlarının güvenlik kriterleri açısından analiz etmek amacı ile gerçekleştirilen bu çalışma dört aşamada gerçekleştirilmiştir.

Birinci aşamada literatür taraması gerçekleştirilerek, çocuk oyun alanları ile ilgili kavramsal çerçeve oluşturulmuştur. Ayrıca materyal olarak belirlenen Antakya kenti mahalle parklarına ilişkin veriler elde edilmiştir.

İkinci aşamada çocuk oyun alanlarının değerlendirilmesi amacı ile oyun alanları güvenlik ve standartlara uygunluk analiz formu oluşturulmuştur. Analiz formu NPPS kriterleri; denetleme ve gözetim, yaşa uygun tasarımlar, düşme yüzeyi, aletlerin bakımı ve diğer olmak üzere 5 ana başlıktan oluşmaktadır. Analiz formu bu kriterlerin geliştirilmesi ile oluşturulmuştur. Analiz formu bu başlıklar altında toplam 38 sorudan oluşmaktadır.

Üçüncü aşamada analiz formu, belirlenen mahalle parklarında arazi çalışmaları ile her bir park için ayrı ayrı doldurulmuştur. Arazi çalışmalarında analiz formundaki bilgiler fotoğraf çekimleri ile desteklenmiştir.

Dördüncü aşamada analiz formu ile elde edilen veriler değerlendirilmek üzere çizelgeler hazırlanmış, arazi gözlemleri ile desteklenerek yorumlanmıştır. Çalışma sonucunda çocuk oyun alanları için öneriler geliştirilmiştir.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Antakya kenti örneğinde seçilen çocuk oyun alanlarında analiz formları ile elde edilen verilerin değerlendirilmesi analiz formunda yer aldığı gibi beş ana başlıkta değerlendirilmiştir. Arazi Gözlem formu Çizelge 1'de yer almaktadır.

Denetim ve Gözetim

Çocuklar, özellikle küçük yaşlarda oyun alanlarında bir yetişkinle beraber bulunmalı ve yetişkin tarafından rahatlıkla görülebilir olmalıdır. Böylece yetişkin, çocuğun oyun alanındaki davranışlarını izleyebilir, tehlikeli bir durumda çocuklara destek sağlayabilir ve gerekli önlemi alabilir durumda olmalıdır. Araştırma örnekleminde yer alan 4 parkın 3'ünde her oturma elemanından oyun alanı görülebiliyorken, Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı'nda oturma elemanı bulunmadığından aileler çocuklarını oturarak izleyememektedir. Bu nedenle parka oturma elemanları ile oturma düzeni planlanmalıdır (Şekil 2) (Çizelge 1).

Şekil 2. Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı Oturma Elemanlarının Eksikliği

Oyun alanlarında kurallar, bilgilendirme ve tanıtım amaçlı işaret veya levhaların bulunması önemlidir. Bu işaret ve bilgilendirme levhaları alan hakkındaki bilgiler ile alanın bölümlerini tanımlanabilir ve yönlendirebilir. Ancak Yunus

Emre Parkı'nda kurallar ve işaret levhaları bulunmasına rağmen alana uygun değildir. Diğer parkların hiç birinde işaret ve bilgilendirme levhaları bulunmamaktadır.

Çizelge 1. Çocuk Oyun Alanı Arazi Gözlem Formu(NPPS 2004'den yararlanılarak) (Anonim 2019)

ÇOCUK OYUN ALANI ADI:	ŞACP		ŞPCAP		ŞÖFAP		YEP	
	E	H	E	H	E	H	E	H
DENETLEME VE GÖZETİM								
Çocuklar oyun sırasında aileleri tarafından rahatlıkla görülebiliyor mu?	+			+	+		+	
Çocuklar oynarken aileler yanlarında bulunuyor mu?	+		+		+		+	
Kurallar ve işaret levhaları var mı?		+		+		+	+	
YAŞA UYGUN TASARIM-LAR								
Çocuk oyun alanı yaş gruplarına göre ayrılmış mı?		+		+		+		+
Oyun platformları parmaklıklarla çevrilmiş mi?	+		+		+		+	
Çeşitli yaş grupları için işaretler var mı?		+		+		+		+
Aletlerin tasarımı dışından tırmanmak için uygun mu?		+		+		+		+
Oyun elemanları standartlara uygun mu?	+		+		+		+	
Oyun alanı çocukların yaşlarına uygun mu?		+		+		+		+
DÜŞME YÜZEYİ								
Yüzey materyali uygun	+			+	+			+
Bütün aletlerin Yüksekliği 2.4m veya düşük	+		+		+		+	
Yüzey malzemesi elemanlarının altını kaplıyor.	+		+		+		+	
Temel betonu görünmüyor.	+			+	+		+	
Yüzeyde yabancı madde yok	+		+		+		+	
ALETLERİN BAKIMI								
Aletlerde göze batan eksiklikler yok	+		+			+	+	
Kafanın girebileceği boşluklar yok	+		+		+			+
Kırık yerleri yok	+		+			+	+	
Dışına çıkmış civata, vida yok	+		+		+		+	
Paslanmış yerleri yok	+		+			+	+	
Kıymık batacık yerleri yok	+		+		+		+	
Çatlak yarık yerleri yok	+		+		+		+	
Açık kablo var		+		+		+		+
Kullanılan malzemeler iklim ve atmosfer şartlarına dayanıklı	+			+		+	+	
Donatı elemanlarının bakımları düzenli	+		+			+	+	
Donatı elemanlarını bakımı yetersiz		+		+	+			+
DİĞER								
Parkta çocukların gelişimi için sakıncalı tesis var mı?	+			+		+		+
Oyun alanlarında yeterli donatı var mı?		+		+		+		+
Oyun alanı teknolojiye uygun mu?		+		+		+		+
Oyun alanında yeterli Wc, çeşme vb.) bulunuyor mu?		+		+	+			+
Aydınlatma yeterli mi?	+		+		+		+	
Konum Yola yakın mı?	+		+		+		+	
Çocuk oyun alanına uygun bitkilendirme yapılmış mı?	+			+	+		+	
Engelli çocuklar için uygun oyun elemanları var mı?		+		+		+		+
Alt yapı hizmetleri yeterli mi?	+			+	+		+	
Oyun parklarının drenajı iyi mi?		+		+	+			+
Gaz, su, kan., enerji ve tel. hatları vb. belli bir mesafe uzaktadır.	+		+		+		+	
Oyun alanı ve ekipmanlarına ulaşım kolaydır.	+		+		+		+	
Çocukların kolaylıkla ulaşabilecekleri ve tehlikeli yollardan, gürültü ve kalabalıktan uzaktır.		+		+		+		+

Yaş Uygun Tasarımlar

Çocukların oyun tercihi buldukları yaş gruplarına göre farklılaşırken, çocukların hareket kapasitesi, fiziksel güç ve objelere olan ilgisi, çocuğun yaşı ve cinsiyetiyle şekillenmektedir. Bu bağlamda yaş gruplarının oyun alanlarının planlanmasında dikkate alınması, çocukluğun belirli dönemlerindeki gereksinimlerine göre eğlenmesi, dinlenmesi ve temel eğitimi için en uygun koşulların sağlanması açısından önemli ve gereklidir. Bunun yanı sıra oyun alanlarında farklı yaş grupları ve farklı cinsiyetteki çocukların ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte mekânsal planlamanın gerçekleştirilmesi önemlidir (Ünal, 2009; Ayan ve Ulaş, 2015).

Hem ailelerin rahatlığı, hem de çocukların güvenliği için çocuk oyun alanları yaş grupları dikkate alınarak tasarlanmalıdır. Araştırma örnekleminde yer alan parkların tamamında 1-3 yaş grubu çocuklar için oyun materyali

bulunmamaktadır. Bu parklarda 1-3 yaş arası çocukların kullanabileceği boyutlarda salıncak, kayacak ve kum havuzlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Şekil 3)(Çizelge 1).

Ailelerin oyun esnasında ve oyun elemanlarını kullanırken çocukların yanlarında buldukları ve yardımcı oldukları gözlenmiştir. Ancak burada asıl önemli olan çocuğun oyun aletleri ile becerilerini geliştirmeleri hedeflendiğinden mevcut parklar bu yeterliliği sağlayamamaktadır.

İncelenen parklarda oyun alanları yaş gruplarına göre ayrılmamıştır. Oyun elemanları farklı yaş grubundaki çocuklara hitap etmemektedir. Oyun alanlarında yapılan gözlemlerde oyun alanlarından yararlanan çocukların 4-12 yaş aralığında olduğu gözlemlenmiştir.

Şekil 3. Şair Arif Coşkun Parkı

Parkların tamamında platformlar ilave aletlerin takılıp çıkarılmasına izin vermektedir. Yunus Emre parkında oyun platformları parmaklıklarla çevrilmemiştir. İncelenen tüm parklarda farklı yaş grupları için doğru kullanıma yönelik bilgilendirme levhaları bulunmamaktadır. Araştırma alanında oyun elemanlarının tasarımı dışından tırmanmak için uygun değildir ve tırmanmayı engelleyici olarak desteklenmemiştir. Bu durum bazı çocukların uygun olmamasına rağmen dışarıdan tırmanmaya çalışmasına neden olmaktadır.

Çocuk oyun elemanlarında merdiven derinliği, genişliği belli bir standarttır. Ancak oyun alanı 4-12 yaş grubuna uygun oyun elemanlarından oluşmaktadır, diğer yaş gruplarına uygun oyun elemanı bulunmamaktadır (Şekil 4).

Düşme Yüzeyi

Çocuklar yüksek yerlere tırmanmayı ve yüksekliklere ulaşmayı isterler ve çocukların bu isteği çevrelerine ilişkin yeni bir perspektif, hareket kazandırmaktadır. Ancak, bu durumda güvenlik çok önemlidir. Oyun alanlarındaki çocuk kazalarının %70'i düşmeden kaynaklanmaktadır (Tekkaya, 2001). Bu nedenle oyun elemanlarının yüksekliği ve zemin döşemesi önemlidir. Oyun elemanları altındaki yüzey düşmeye karşı güvenli, oyun elemanları ve alan ile uyumlu ve kullanılabilir olmalıdır. Ayrıca zemin döşeme malzemesi temini kolay, dayanıklı, maliyeti uygun, ısı yalıtımlı, renk ve doku uygun, bakımı kolay ve güvenilir olmalıdır. Kullanılacak zemin döşemeleri, çocukların düşmelerinden dolayı olabilecek yaralanmalar engellemelidir. Son yıllarda bu nedenle en çok tercih edilen zemin malzemesi kauçuktur. Kauçuk esnek, dayanıklı, su geçirmez aynı zamanda hijyenik bir üründür. Bu kaplamalar parklarda ve çocuk oyun alanlarında tercih edilmektedir. Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı hariç diğer mahalle parklarında zemin döşemesi olarak kauçuk kullanılmıştır. Oyun elemanları zemin malzemesi üzerine yerleştirilmiş durumda temel beton görünmemekte ve yüzeyde yabancı madde bulunmamaktadır. Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı'nda toprak zemin kullanılmıştır (Çizelge 1). Toprak zemin çocukların güvenliği açısından uygun bir materyal değildir (Mott ve ark., 1996). Oyun alanlarında oluşabilecek kazaların önlenmesi için, zeminin iyi düzenlenmesi ve oyun materyallerinin bakımlı olması gereklidir. Parklarda yer alan donatılar TSE EN-1176 standartlarına göre tasarlanmalıdır.

Şekil 4. Şehit Ömer Faruk Adaş Parkı

Aletlerin Bakımı

Araştırılan parkların tamamında donatılarda göze batan eksiklik görülmemektedir. Şehit Ömer Faruk Adaş Parkında donatı elemanlarında kırık ve paslanmış yerler bulunmaktadır (Çizelge 1). Diğer parklarda ise kafanın girebileceği boşluklar, kırık yerler ve dışına çıkmış civata, vida yoktur. Parkların tamamında açıkta kablo bulunmamaktadır. Yunus Emre Parkı, Şair Arif Coşkun parklarında kullanılan malzemeler iklim ve atmosfer şartlarına dayanıklıyken, Şehit Ömer Faruk Adaş Parkı ve Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı'nda kullanılan malzemeler iklim ve atmosfer şartlarına dayanıklı değildir.

Şair Arif Coşkun Parkı, Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı, Yunus Emre Parkı, donatı elemanlarının bakımları düzenli periyotlarda yapılmaktadır. Şehit Ömer Faruk Adaş Parkı'nda donatı elemanlarının bakımları düzenli değildir. Bu parkta donatıların çoğu paslanmış, boya soyulmuştur (Şekil 5) .

-Diğer

Şair Arif Coşkun Parkı alanının içerisinde büfe bulunmaktadır. İnceleme yapılan Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı hariç hiçbir parkta çocukların özel gereksinimleri karşılayacak ellerini, yüzlerini yıkamaları ve su içmeleri için çeşme bulunmamaktadır. Çocukların ihtiyaç giderecekleri WC hiçbir parkta bulunmamaktadır. Oyun alanları teknolojiye uygun değildir (Çizelge 1).

Şekil 5. Şehit Ömer Faruk Adaş Parkı Aletlerde Güvenlik ve Bakım Eksikliği

Çocuk oyun alanının yer seçiminde ev ve okul gibi bütün yaşam birimlerinden, araçla veya yaya olarak kısa sürede, kolay ve tehlikesizce ulaşılabilir olmasına dikkat edilmelidir. Tüm parklar rahatlıkla ulaşılabilir mesafededir. Ancak yola yakın, gürültülü, tehlikeli ve kalabalık olmasından dolayı tüm parklar yanlış yer seçimlerinden ötürü güvenlik ve kazalar gibi birçok riski bünyesinde barındırmaktadır (Şekil 6) (Çizelge 1).

Şekil 6. Şehit Ömer Faruk Adaş Parkı Yola Yakın Parka Örnek

Çocuk oyun alanlarında genellikle yüksek ve spot ışıklar daha fonksiyonel olduğu için kullanılmaktadır. Oyun alanlarının aydınlatması henüz tasarım aşamasında iken bitki, sulama sistemi, oyun elemanları ile birlikte ele alınmalı; uygun bir teknik, estetik ve fonksiyonel olarak çözümlenmelidir. Oyun alanlarında ışık miktarı çocukların rahatça oynayacağı düzeyde ve oyun aktivitesine göre yapılmalıdır. Işığın çocuğun gözüne direkt gelmesi engellenerek olası kazalar önlenmelidir. İnceleme yapılan tüm parklarda aydınlatmanın yeterli olduğu görülmüştür (Çizelge 1).

Oyun alanları, çocukların doğayı tanımalarına ve öğrenmelerine olanak sağlayan en uygun yerlerden biridir. Oyun alanlarında bitkisel düzenlemeler çocukların gözlemlerine, bakımlarıyla ilgilenmelerine imkân sağlayarak doğa sevgisinin oluşmasına, sağlıklı bir çevrede yetişmesine ve kendini geliştirmesine neden olacaktır. İncelenen parklarda çocukların güvenliğini tehdit edecek hiçbir bitki bulunmamaktadır. Ancak Şehit Polis Coşkun Akşit Parkında bitkilendirme yapılmamıştır (Şekil 7)(Çizelge 1).

Şekil 7. Şehit Polis Coşkun Akşit Parkına Ait Bitkisel Düzenleme

Parklarının hiçbirinde engelli çocuklar için uygun oyun elemanları bulunmamaktadır. Çocuk oyun alanları engelsiz bir tasarım ile normal gelişenle farklı gelişenin entegrasyonunu sağlayabilmelidir. Mevcut oyun alanlarında engelli ve hareket kısıtlılığı olan çocuklar için gerekli olan rampa, kılavuz iz gibi düzenlemeler yapılmalı ve donatılar engelli çocukların kullanımına da uygun hale getirilmelidir.

Zeminde su birikintilerin olması çocuklar için tehlike oluşturacağından zemin drenajının iyi olması gerekir. Oyun parklarında yağmur ve kar sonrası çocukların oyun parkını kullanabilmesi için biriken suyun arazinin dışına taşınması çok önemlidir (Erkan 2011). Drenaj, çocuk oyun alanlarının güvenli ve sağlıklı bir ortam olması için en önemli etkidir. Araştırma alanı olarak seçilen dört parkın üçünde zemin drenajı iyi olmasına rağmen Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı drenaj uygun değildir (Şekil 8). Bu durum çocukların düşmelerine ve yaralanmalarına sebep olabilir.

Şekil 8. Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı Kötü Zemin Drenajına Bir Örnek

Araştırma yapılan parklarda gaz, su, kanalizasyon, enerji ve telefon hatları ile benzeri kaynaklar çocuk oyun alanlarından uzaktadır (Çizelge 1).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada; Antakya/Hatay ili örneğinde seçilen parklarda yer alan çocuk oyun alanlarının güvenlik kriterine göre değerlendirmek, çocukların güvenli bir ortamda oynamaları için öneriler geliştirerek planlama ve tasarımda güvenlik kriterinin önemini vurgulamak amaçlanmıştır. Bu amaçla NPPS kriterleri geliştirilerek çocuk oyun alanları güvenlik kriteri açısından değerlendirilmiştir.

Çocuk oyun alanlarını güvenlik açısından değerlendiren farklı illerde yapılmış birçok çalışma bulunmaktadır (Özgüner ve Şahin 2009; Duman ve Koçak, 2013; Akkaya, 2017; Samur ve Kızıltepe, 2018). Bu çalışma ile çocuk oyun alanlarında yürütülen diğer çalışmalar arasında izlenen yöntem açısından benzerlikler bulunmaktadır. Bu çalışma ile (Akkaya, 2017) arazi gözlemlerinden yararlanırken, (Duman ve Koçak, 2013) ve (Samur ve Kızıltepe, 2018) arazi gözlemlerinin yanı sıra anket yönteminden de yararlanmıştır. Çocuk oyun alanlarında yapılan diğer çalışmalar NPPS kriterlerini ifade etmemelerine rağmen oyun alanlarının güvenliğini; düşme yüzeyi; (Duman ve Koçak, 2013) yaş grubu ve bakım kriterlerini (Duman ve Koçak 2013; Samur ve Kızıltepe 2018), yola yakınlık, donatıların yeterliliği, donatı bakımı kriterlerini (Akkaya, 2017), donatı yeterliliği, bitkilendirmenin uygunluğu (Duman ve Koçak 2013; Özgüner ve Şahin 2009) kriterlerine göre değerlendirmişler benzer kriterleri kullanmışlardır.

Bu çalışma sonucunda güvenlik açısından tespit edilen sorunlar benzer çalışmalarda da görülmüştür. Yapılan araştırmalarda; çocuk oyun alanlarının nitelik açısından incelemelerde, zemin malzemesinin çoğu parkta kauçuk, sadece %12'sinde toprak olduğu (Samur ve Kızıltepe 2018), oyun aletlerinin engellilere uygun olmadığı ve engelli çocuklar için gerekli rampa, kılavuz iz gibi düzenlemelerin yetersiz olduğu, oyun alanında bulunan oyun araçlarının, demir ve plastikten olduğu ve çok azının ağaçtan olduğu, WC ile çeşmenin bulunmadığını, aletlerin ve alanın bakımsız, yola ve sokağa sınırı olan oyun alanlarının çitlerinin yetersiz (Akkaya 2017; Samur ve Kızıltepe, 2018) oyun alanlarının araç trafiğine yakın yerlerde olduğu (Özgüner ve Şahin 2009) belirlenmiştir.

Araştırmada güvenlik 4 ana başlık altında oluşturulan sorularla analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda Antakya parklarını güvenlik kriteri açısından ciddi problemleri olduğu görülmektedir. Antakya parklarında yetersiz denetim ve gözetleme, yaş gruplarına göre uygun olmayan tasarımlar, yanlış yüzey materyali kullanımı ve oyun elamanları bakımlarının yetersiz olması gibi güvenlik kriterlerini olumsuz etkileyen birçok sorun tespit edilmiştir.

Araştırma sonucunda Antakya kent parkları örneğinde çocuk oyun alanlarında güvenlik kriterini sağlamaya yönelik aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı'nda oturma elemanları eklenmeli ve denetim için uygun fiziki koşullar sağlanmalıdır. Çocuk oyun alanlarının tanıtım, bilgilendirme ve işaret levhaları herkes tarafından kolaylıkla görülebilecek yerlere yerleştirilmelidir.

Çocuk oyun alanları farklı yaş gruplarına göre ayrılmalı ve parkların tamamında yaş gruplarına uygun oyun elemanlarına yer verilmelidir. Tırmanmayı önleyici düzenlemeler gerçekleştirilmelidir.

Çocuk oyun alanlarında kullanılan zemin malzemesi alan ve oyun aletleri ile uyumlu olmalıdır. Alanın hitap ettiği yaş grubuna göre uygun zemin materyali seçilmelidir. Çocukların oyundaki düşmelerine, yaralanmalarına karşı güvenli ve estetik olmalıdır. Donatı elemanlarının altında ve etrafındaki oyun yüzeyleri esnek, hava koşullarına dayanıklı, basınç ve aşınmalara karşı dirençli yüzeyler olmalıdır.

Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı'nda toprak zemin yerine kauçuk tartan zemin kullanılmalı, zemin iklim ve atmosfer şartlarına dayanıklı hale getirilmeli ve düzenli bakımı yapılmalıdır. Oyun alanlarında kullanılan ekipmanların tasarlanması kadar bakım ve denetiminin de düzenli olarak yapılması meydana gelebilecek kazaları önleyecektir. Yapılan denetimlerde uygun görülmeyen kaydırak salıncak ve diğer donatı elemanları modernize edilmelidir. Bunlar TSEEN-1176 standartlarına göre yeniden tasarlanmalıdır.

Şair Arif Coşkun Parkı içerisinde büfe bulunmaktadır. Parkın içerisinde bulunan büfe ile oyun alanı arasında sınırlamalar getirilmelidir. Büfede satılan ürünlerin çocuklara uygun ürünler olmasına azami dikkat gösterilmelidir.

Antakya Hatay ilinde son yıllarda yerel yönetimlerce çocuk oyun alanlarının planlanması ve yapılmasına önem verildiği görülse de; çocuk oyun alanlarının salıncak, kaydırak, tahterevallı ve tırmanma merdiveninden oluşan sınırlı sayıda oyun materyalinin yerleştirilerek oluşturulduğu; oyun elemanlarının da kompleks ve birbirine benzer, tek düze olduğu gözlemlenmiştir. Mevcut donatıların artırılarak yaş gruplarına göre düzenlenmesi sağlanmalıdır.

Parklar çocukların ihtiyacını karşılayacak WC, çeşme vb. yeterli donatılara da sahip olmalıdır.

Yola yakın konumda yer alan parklar birçok kaza yaşanmasına neden olmaktadır. Parkların konum olarak konutlara ve okula yakın bir mesafede olması iyi bir özellik olmasına rağmen yeterli güvenlik tedbirleri alınması gereklidir. Yol ile aralarında çocukların kaçmasını önleyecek sınırlandırma elemanları ya da sınırlayıcı bitkisel çit kullanılmalı ya da güvenlik tedbirleri alınmalıdır.

Oyun alanları normal veya engelli tüm çocukların ihtiyaçlarına ve yaş-gelişim özelliklerine göre düzenlenmelidir. Mevcut oyun alanlarında engelli ve hareket kısıtlılığı olan çocuklar için erişim kolaylığı sağlayan rampa, kılavuz iz gibi düzenlemeler yapılmalı ve donatılar engelli çocukların kullanımına da uygun hale getirilmelidir.

Şehit Polis Coşkun Akşit Parkı'nda toprak zemin kullanılmıştır. Bu parkta drenaj probleminin olması çocukların düşme ve yaralanmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle zeminin uygun malzeme ile kaplanması yanı sıra, yüzeydeki suyun uygun drenaj sistemine yönlendirilmesi suyun akış miktarları dikkate alınarak peyzaj tasarımları gerçekleştirilmelidir.

KAYNAKLAR

Akkaya, Ö.A. (2017). Artvin kent merkezi açık-yeşil alan sisteminin irdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, ss:61, Isparta

Aksoy, Y. (2011). Çocuk Oyun Alanları Üzerine Bir Araştırma İstanbul, Isparta, Eskişehir, Erzurum, Kayseri, Ankara, Zonguldak Ve Trabzon İlleri Örneği, İstanbul Aydın Üniversitesi Dergisi, 3(11) 82-106

Aksoy, Y ve Akpınar A. (2011). Yeşil alan kullanımı ve yeşil alan gereksinimi üzerine bir araştırma İstanbul ili Fatih ilçesi örneği, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 10 (20) 81-96

Anonim 2019. National Program for Playground Safety. <https://www.pgpedia.com/n/national-program-playground-safety/> Accessed. 14.03.2019

- Ayan S., Ulaş M. (2015). The examination of play ground equipments which are used in Turkey according to the models in developed countries. *Route Educational and Social Science Journal* 2(3):130-145.
- Bal, A. (2005). Zonguldak kenti yeşil alan sistemindeki çocuk oyun alanlarının durumunun peyzaj mimarlığı ilkeleri açısından irdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zonguldak.
- Duman, G. ve Koçak, N. (2013). Çocuk Oyun Alanlarının Biçimsel Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi (Konya İli Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 64-81
- Erkan Ö. (2011). Çocuk Oyun Parklarında Modül Tasarımında Ahşap-Plastik Kompozit Malzemenin Kullanım Olanakları. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, 102s, İstanbul
- Hendricks, B.E. (2011). "Designing for play". Ashgate Publishing, Ltd.
- Kuşuluoğlu, D. D. (2013). İstanbul Kadıköy İlçesindeki Çocuk Oyun Alanlarının Nitel ve Nicel Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, 144s, İstanbul.
- Mott,A., Rolte, K., James, R., Evans., Kemp, A., Dunstan, F, Kemp K., &Sibert, J. (1996). Safety of surfaces and equipment for children in playgrounds. *The Lancet*, 349 (9069):1874-1876. doi: [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(96\)10343-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(96)10343-3).
- Özgüner, H. ve Şahin, C. (2009). Isparta kent merkezindeki çocuk oyun alanlarının mevcut durumu ve çocukların bu alanlara karşı davranış biçimleri, Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi, Dergisi, 1, 129-143.
- Samur, A. Ö. ve Kızıltepe G. İ. (2018). *Social'Sciences'Research Journal*, Volume 7, Issue 1
- Simonon, L. (2000). "Permaculture Playgrounds", 8(21).
- Tandoğan O. (2016). Kentte Çocuğun Güvenliği. 4.Uluslararası Kentsel ve Çevresel Sorunlar ve Politikalar Kongresi, 111-123, İstanbul
- Tekkaya E. (2001). Tasarlanmış Çocuk Hakları: Ankara Çocuk Oyun Alanları, *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 151, Ankara.
- TÜİK (2016). İstatistiklerle Çocuk. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni. Sayı: 21521. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21521>.
- Ünal M. (2009). Çocuk gelişiminde oyun alanlarının yeri ve önemi, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 10(2):95-109
- Yücel GF. (2005). Çocuk oyun alanları tasarımı. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi 55(2):99-110

ORCID

Şule KISAKÜREK <https://orcid.org/0000-0002-5005-8476>
Merve Birhan YILMAZ <https://orcid.org/0000-0001-5166->